

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีการจัดการความรู้

การจัดการองค์ความรู้ คือการรวบรวมความรู้ที่กระจัดกระจายในตัวบุคคลและในเอกสารต่าง ๆ มาจัดการพัฒนาเก็บให้เป็นระบบ เพื่อให้บุคคลสามารถเข้าไปศึกษาและพัฒนาระบบด้วยตนเอง และนำไปใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยองค์ความรู้มีอยู่ 2 ประเภท คือ ความรู้ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) และความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge)

ความรู้ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล จากผู้ที่เชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์ในการทำงาน พรสวรรค์ หรือสัญชาตญาณ ของแต่ละบุคคลซึ่งอาจได้รับมาจากการฝึกฝน หรือประสบการณ์จริงที่ได้รับมา ไม่สามารถถ่ายทอดมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้ง่าย

ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่เด่นชัด ในรูปแบบเอกสาร หรือแผนภาพ อันเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือ สามารถถ่ายทอดได้ ใช้ในการทำงานแก้ไขปัญหา หรือตัดสินใจ

สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นองค์กรที่ตั้งมานานนับร้อยปี จึงมีพนักงานอัยการที่มีองค์ความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับการพิจารณาสำนวนการสอบสวนมาอย่างดี เพียงแต่ขาดประสบการณ์ด้านการสอบสวนคดีเยาวชนในอาญาด้วยตนเองเท่านั้น เนื่องจากสำนักงานอัยการไม่ได้จัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนโดยตรง ดังนั้น หากสำนักงานอัยการสูงสุด มียุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาที่เป็นระบบและชัดเจนอย่างเพียงพอ รวมทั้งนำแนวทางทฤษฎีการสร้างความรู้ (Knowledge Creation) มาประยุกต์ใช้และนำเทคโนโลยีมาช่วยร่วมด้วยย่อมสามารถพัฒนาศักยภาพของพนักงานอัยการให้มีองค์ความรู้ในด้านงานสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ได้เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพ

ในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการสอบสวนคดีเยาวชนในอาญาของพนักงานอัยการดังกล่าวนี้ สามารถนำทฤษฎีการสร้างความรู้ (Knowledge Creation) ของ Ikujiro Nonaka และ Kiroataka Takeuchi¹ มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหางานด้านการสอบสวนคดีเยาวชนในอาญา ของพนักงานอัยการได้เนื่องจากทฤษฎีการสร้างความรู้ (Knowledge Creation) มีหลักการสำคัญ คือ

¹ Nonaka, The Knowledge Creating Company, 1995

องค์กรต้องสร้างกระบวนการสร้างความรู้ขึ้นในองค์กร โดยมีการเปลี่ยนหมุนเวียนไปมาระหว่าง ความรู้ที่ชัดแจ้งและความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล เพื่อผลิตองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเหมาะสำหรับ องค์กรที่ต้องการสร้างนวัตกรรมจากคนที่มีความรู้ประสบการณ์

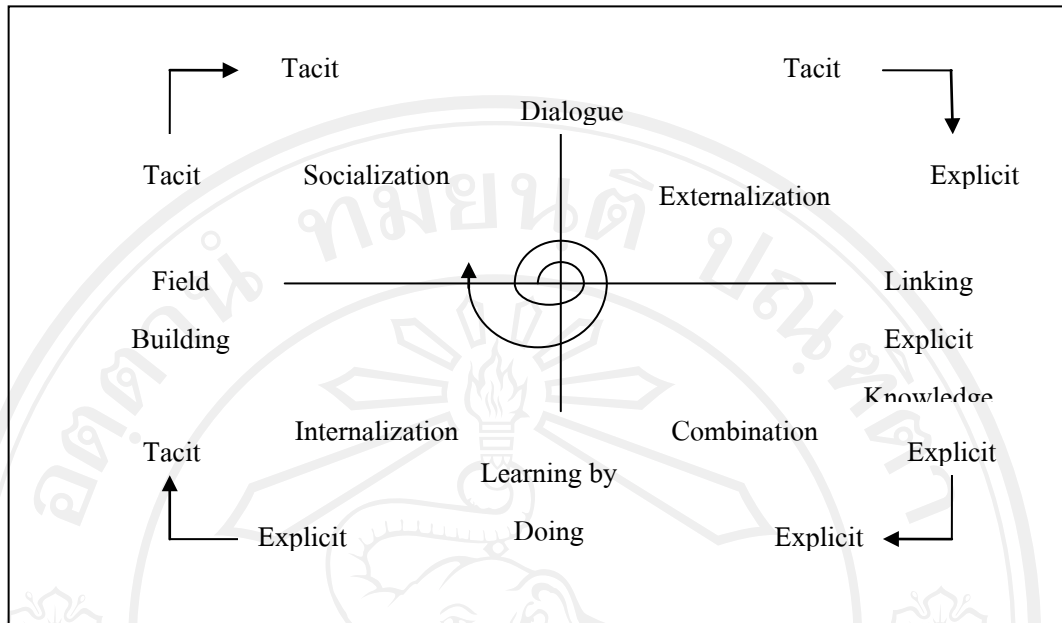
2.1.1 ทฤษฎีการสร้างความรู้(Knowledge Creation) ของ Ikujiro Nonaka และ Kirotaka Takeuchi เน้นหลักการสร้างกระบวนการเปลี่ยนความรู้ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) และความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ภายในองค์กร ในการจัดการความรู้ที่เรียกว่าเกลียวความรู้ “ Knowledge Spiral” ดังรูป 2.1 ทฤษฎีเน้นการสร้างองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้แบบ วงกลม โดยมีกระบวนการเปลี่ยนความรู้ 4 กระบวนการ ดังนี้

1. กระบวนการสร้างสังคม (Socialization) ของคนทำงานที่มีความรู้ประสบการณ์จาก การทำงานจริง โดยให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้จากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล เพื่อให้ คนทำงานหรือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความรู้เพิ่มขึ้น และยังเป็นการสร้างสามัคคีหรือความเข้าใจซึ่ง กันและกันระหว่างคนทำงานที่ทำงานร่วมกันหรือที่เรียกว่า ชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice)

2. กระบวนการอธิบายความรู้ (Externalization) เป็นการนำความรู้ที่ได้มาจากคนทำงาน หรือชุมชนนักปฏิบัติ ถ่ายทอดออกมาเป็นความรู้ชัดแจ้งสู่องค์กรเพื่อให้คนทำงานเข้าใจตรงกันและ เห็นร่วมกัน โดยการสื่อสารเป็นเอกสาร ลายลักษณ์อักษร หรือแผนภาพก็ได้

3. กระบวนการรวบรวมความรู้ (Combination) เป็นการรวบรวมความรู้ชัดแจ้งที่ได้มา จากการถ่ายทอดของคนทำงานหรือชุมชนนักปฏิบัติหรือที่มีอยู่ในองค์กร แล้วเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างความรู้ชัดแจ้งใหม่แล้วนำไปใช้งานในอนาคตต่อไป

4. กระบวนการฝึกฝนซึมซับความรู้ (Internalization) เป็นการนำความรู้ชัดแจ้งที่องค์กร ได้สร้างขึ้นจากการรวบรวมความรู้ (Combination) นำไปให้คนทำงานหรือชุมชนนักปฏิบัติฝึกฝน ใช้งานในสถานการณ์จริง เพื่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์จริง อันเป็นการพัฒนาทักษะและ เพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้แก่คนทำงานหรือชุมชนนักปฏิบัติ จากนั้นก็จะวนกลับไปสู่ กระบวนการสร้างสังคม (Socialization) เพื่อสร้างความรู้ใหม่ในรอบต่อไปเรื่อย ๆ อันเป็นการสร้าง นวัตกรรมใหม่ให้แก่องค์กรอย่างต่อเนื่องไม่รู้จบ

รูป 2.1 Knowledge Spiral

องค์ความรู้ใน 4 กระบวนการ จะเปลี่ยนกลับไปกลับมา (Conversion) ระหว่างความรู้ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) และความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เพื่อสร้างและเพิ่มพูนความรู้ใหม่ในองค์กร การเปลี่ยนกลับไปกลับมาที่เกิดขึ้นใน 4 กระบวนการ ดังนี้

(1) ในกระบวนการสร้างสังคมของผู้มีความรู้ประสบการณ์จริงในองค์กร องค์กรจะสร้างความรู้ในการเห็นอกเห็นใจ (Sympathized Knowledge) ในการทำงานร่วมกันของบุคลากร ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงข้อจำกัดปัญหาอุปสรรคและการแก้ไขปัญหาหน้างานจริงของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนที่ทำงานร่วมกัน ทำให้เห็นอกเห็นใจกันและนำไปสู่การช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากขึ้นในการทำงาน

(2) ในกระบวนการอธิบายถ่ายทอดความรู้ของกลุ่มผู้มีความรู้และประสบการณ์จริงในการทำงานเรื่องนั้น ๆ องค์กรจะพัฒนาความรู้หลักการเหตุผล (Conceptual Knowledge) ในการทำงานนั้น ๆ จากประสบการณ์ของกลุ่มผู้ทำงาน ทั้งเหตุและผลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมทั้งหลักการในการอธิบายถึงปัญหาต่าง ๆ และหลักการของวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในงานที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญร่วมกันทำงาน

(3) ในกระบวนการรวบรวมความรู้ชัดแจ้งของกลุ่มงานต่าง ๆ ในองค์กรสร้างเป็นความรู้ชัดแจ้งใหม่ ๆ ในการทำงานใหม่ ๆ ในองค์กร องค์กรจะสร้างความรู้เชิงระบบ (Systemic Knowledge) ในการทำงานใหม่ ๆ ที่องค์กรต้องการปฏิบัติในอนาคต โดยอาศัยพินความรู้ประสบการณ์เดิมของ

คนทำงานกลุ่มต่าง ๆ ในองค์กรมารวมกันหรือต่อยอด รวมทั้งการนำความรู้ชุดแจ้งใหม่ ๆ จากภายนอกมาประยุกต์ใช้กับองค์กรร่วมกับองค์ความรู้เดิมเพื่อพัฒนาหรือขยายธุรกิจให้องค์กรเติบโตหรือสามารถแข่งขันได้ในการดำเนินกิจการในอนาคต

(4) ในกระบวนการฝึกฝนซึมซับความรู้ชุดแจ้งเพื่อนำไปใช้งานบุคลากร กระจายนำความรู้ชุดแจ้งใหม่ไปประยุกต์ใช้งานในงานที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ ซึ่งองค์กรจะพัฒนาจากความรู้ในระบบที่สร้างขึ้นใหม่ให้เป็นความรู้เชิงปฏิบัติ (Operational Knowledge) คือ ประสบการณ์ที่อยู่ในตัวบุคคลเฉพาะคนที่นำความรู้ไปปฏิบัติเป็นการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพจริงหน้างาน รวมทั้งแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ มีการคิดค้นเทคนิควิธีการทำงาน ปรับวิธีการให้ทำงานได้ผล

ในองค์กรเก่าที่ต้องการจัดการความรู้ประสบการณ์ของคนในองค์กรเพื่อสร้างความรู้ใหม่ วงของการสร้างความรู้อาจเริ่มจากกระบวนการทางสังคมหรือพัฒนาความรู้ เริ่มจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ในตัวบุคคลแต่ละคนของคนทำงานหน้างาน แต่ถ้าในกรณีองค์กรที่ตั้งขึ้นใหม่อาจเริ่มเรียนรู้จากการสร้างความรู้เชิงระบบหรือการรวบรวมความรู้ที่ชัดเจนทางทฤษฎีหรือสารสนเทศเข้าด้วยกันและนำไปประยุกต์เพื่อเตรียมเข้าทำงานใหม่ ๆ ที่องค์กรต้องเผชิญ

ในการนำนำทฤษฎีการสร้างความรู้ (Knowledge Creation) ของ Ikujiro Nonaka และ Kiroataka Takeuchi มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหางานด้านการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนในคดีอาญาของพนักงานอัยการ เนื่องจากร่วมการสอบสวนกระทำโดยพนักงานอัยการชั้น 2 ถึงพนักงานอัยการชั้น 6 ที่ปฏิบัติหน้าที่ทุกสำนักงานทั่วประเทศ และพนักงานอัยการทุกสำนักงานจะมีการโยกย้ายกันประจำทุกปี และจะมีพนักงานอัยการบางคนที่อยู่ในสำนักงานนั้นเป็นเวลานานจึงจำเป็นต้องรวบรวมความรู้จากพนักงานอัยการที่ทำงานเป็นเวลานานมีประสบการณ์ มารวบรวมเพื่อพนักงานอัยการที่ย้ายมารับราชการใหม่ได้ศึกษาเพื่อใช้ปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องไม่ต้องเสียเวลาไปศึกษาใหม่ เมื่อได้ความรู้ในงานที่สอบสวนใหม่ก็นำมาแลกเปลี่ยนเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานต่อไป ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Knowledge Creation) ของ Ikujiro Nonaka จึงเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในงานสอบสวนคดีเยาวชน

2.1.2 Knowledge Engineer

Common KADS : เป็นเครื่องมือ (Tool) จำลองความคิดหรือความรู้มนุษย์ให้อยู่ในรูปแบบของแบบจำลองความรู้ (Knowledge Model) ที่มนุษย์ใช้ในการแก้ไขปัญหาตัดสินใจ และเรียนรู้จากความรู้ที่เหมาะสมในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) โดยความรู้ดังกล่าวแบ่งออกเป็น ระดับ ได้แก่

1. ระดับงาน (Task Level) คือ ความรู้เกี่ยวกับเป้าหมาย ของงานต่าง ๆ
2. ระดับคิด (Inference Level) คือ ความรู้ในขั้นตอนของความคิด

3. ระดับปัญหา (Domain Level) คือ ความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่คิดเฉพาะปัญหานั้น ๆ หลักการที่เป็นเหตุผลและความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลที่ใช้ในการทำงาน แก้ปัญหาและตัดสินใจ

ระเบียบวิธี Common KADS ที่มีกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วย

- วิธีการจับความรู้ (Knowledge Capture)
- การวิเคราะห์ความรู้ (Knowledge Analysis)
- การสังเคราะห์ความรู้ (Knowledge Synthesis)
- การนำความรู้ไปใช้ (Knowledge Utilization)

2.1.3 Microsoft SharePoint

มีองค์ประกอบพื้นฐานของเว็บไซต์ หรือ Feature ต่าง ๆ ของเว็บไซต์ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ ดังนี้

- 1) แผนภาพความรู้ (Knowledge map) ใช้สำหรับแสดงแผนภาพความรู้
- 2) มีเครื่องมือในการทำงานร่วมกัน (Collaborative tools)
- 3) ฐานข้อมูลความรู้ (Knowledge Base)

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การสอบสวนคดีเยาวชน ได้มีกระบวนการพิเศษที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แก้ไขใหม่ โดยพระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะฐานะ ผู้เสียหาย พยาน หรือผู้ต้องหา ได้แก่

1. สถานที่คุ้มครองเด็กกฎหมายกำหนดให้แยกกระทำเป็นสัดส่วน ในสถานที่เหมาะสม

เหตุผล เนื่องจากสถานที่ที่พนักงานสอบสวนใช้ในการสอบสวนเด็ก คือ ห้องสอบสวนของสถานีตำรวจต่าง ๆ มีทั้งพนักงานสอบสวนคดีอื่น บุคคลอื่นอยู่ด้วย ไม่เป็นส่วนตัว ด้วยสภาพจิตใจ และความอ่อนเยาว์ของเด็กทำให้เกิดความหวาดกลัว มีผลให้เด็กไม่ยอมให้ถ้อยคำ หรือถ้อยคำอาจบิดเบือนได้ ดังนี้ กฎหมายจึงกำหนดการคุ้มครองเด็กต้องแยกกระทำเป็นสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมกับเด็ก เพื่อไม่ให้สภาพแวดล้อมมีผลกระทบต่อเด็ก ทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่นคลาย และพร้อมที่จะให้ถ้อยคำ

2. มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วย

เหตุผล เนื่องจากบุคคลดังกล่าวมีความรู้ความสามารถและทักษะเฉพาะด้านที่แตกต่างกัน โดยนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา และพฤติกรรม

โดยผ่านหลักสูตรในการสอบถามเด็กกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ฯลฯ รวมทั้งปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนมาแล้ว บุคคลที่เด็กร้องขอเป็นผู้เกี่ยวข้องกับเด็กเพื่อให้เด็กเกิดความอุ่นใจ และพนักงานอัยการเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญทางกฎหมาย เป็นผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบคุ้มครองเด็กให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการ ที่เข้าร่วมอาจถูกเด็ก “ตั้งรังเกียจได้” เด็กขอให้เปลี่ยนตัวผู้ขึ้นได้²

“ตั้งรังเกียจ” หมายความว่า แสดงให้ปรากฏซึ่งความเกียจ ไม่ชอบ ไม่พอใจ ไม่ต้องการ ฯลฯ มีความหมายกว้างกว่า “ตั้งรังเกียจ” ผู้พิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 27

3. มีการบันทึกภาพและเสียงในการถามปากคำ ซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่อง

เหตุผล เพื่อให้ไม่ให้เด็กถูกระงับหรือทำซ้ำซ้อน โดยไม่จำเป็น เพราะสื่อภาพและเสียงสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้ พยานไม่ต้องตอบคำถามเพียงซ้ำเพียงแต่ตอบคำถามสั้น หรือถามถึง รวมทั้งกรณีไม่ได้ตัวพยานมาเบิกความต่อศาลต้องรับฟังสื่อภาพและเสียงนั้นเสมือนหนึ่งเป็นคำเบิกความของพยานนั้น และรับฟังประกอบพยานอื่นในการพิจารณาพิพากษาคดี³

ผู้ต้องหาและจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนและการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม รวมทั้งมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐด้วยการจัดหาทนายความตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวน มีดังนี้

(1) การชี้ตัวผู้ต้องหา กำหนดให้ใช้กระบวนการพิเศษในการดำเนินการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ตรี คือให้จัดสถานที่ที่เหมาะสมและมีนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่

(2) เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งมา หรือเข้ามา หรือมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวน จะต้องแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ถูกกล่าวหา แจ้งข้อหาให้ทราบ ซึ่งการแจ้งข้อกล่าวหาจะต้องมีพยานหลักฐานตามสมควรว่ากระทำความผิด และได้รับการสอบสวนอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคสาม

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี

(3) ในกรณีเร่งด่วนไม่สามารถจัดหาทนายความให้ผู้ต้องหาได้ทัน ก็ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนผู้ต้องหาได้โดยไม่ต้องรอทนายความ แต่ต้องบันทึกเหตุอันไว้ (ยกเลิกความในมาตรา 134 ทวิ และมาตรา 134 ตรี และให้ใช้ความใหม่)

(4) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะให้ทนายความหรือบุคคลที่ตนไว้วางใจเข้าร่วมฟังการสอบสวนได้

(5) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้

นอกจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม ได้กำหนดเกณฑ์การปฏิบัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยังมีกระบวนการพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ คือ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2553 โดยให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป คือในวันที่ 21 พฤษภาคม 2554 ซึ่งเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ทั้งฉบับ โดยมีสาระสำคัญคือ

1. แก้ไขชื่อพระราชบัญญัติเป็นพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เนื่องจากในปัจจุบันมีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวครอบคลุมทุกจังหวัดอยู่แล้ว จึงไม่ใช่คำว่าจัดตั้ง

2. แก้ไขอายุเด็กและเยาวชนให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญา รวมทั้งกำหนดให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากนี้ยังให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับด้วย เนื่องจากหากผู้ใหญ่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ซึ่งต้องฟ้องที่ศาลเยาวชนและครอบครัว แต่ไม่สามารถนำเรื่องผิดฟ้องมาใช้ได้

3. ให้ศาลตั้งผู้เชี่ยวชาญเด็กเพื่อให้ความเห็นเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนจนศาลมีอำนาจกำหนดให้เด็กเข้ารับการแก้ไขฟื้นฟูหรือรับการสงเคราะห์เด็กและเยาวชนอย่างรอบครอบ

4. แก้ไขบทบาทสถานพินิจ ให้ครอบคลุม ชัดเจน เพิ่มประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองความต้องการและจำเป็นในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

5. เพิ่มวิธีปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในชั้นจับกุมและสอบสวน ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย วิธีพิจารณาความอาญา และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก การสอบสวนผู้ต้องหาแตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เนื่องจากผู้ต้องหาที่มีที่ปรึกษาทนาย

ได้กำหนดหน้าที่ของพนักงานอัยการไว้หลายประการ เช่น หมวด 6 การสอบสวน คดีอาญา ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ เกี่ยวกับการสอบสวนคดีเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นผู้ต้องหา ในชั้นสอบสวนแตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และหมวด 7 มาตรการพิเศษ แทนการดำเนินคดีอาญา ได้เพิ่มกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจในการสั่งไม่ฟ้องของพนักงาน อัยการมากขึ้น เป็นต้น

วิธีการคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวน

1. เด็กที่ได้รับการคุ้มครอง

- 1.1 เด็กที่จะได้รับการคุ้มครองในการจับกุมหรือการร้องทุกข์ ตามปากคำผู้เสียหาย/ พยานสอบสวนผู้ต้องหาหรือชี้ตัวบุคคล คือ เด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี
- 1.2 อายุเด็กที่จะได้รับการคุ้มครอง ไม่เกินสิบแปดปีในวันที่คุ้มครองเด็กนั้น เช่น
- 1.3 ตัวอย่าง นาย ก. เกิดเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2534 ถูกทำร้ายร่างกายเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2552 ได้ไปแจ้งความร้องทุกข์พนักงานสอบสวน ๆ จึงได้จัดให้มีการถามสอบปากคำ นาย ก. ผู้เสียหายในวันที่ 3 สิงหาคม 2552

คำถาม พนักงานอัยการจะต้องเข้าร่วมถามปากคำนาย ก. ผู้เสียหายหรือไม่
คำตอบ พนักงานอัยการต้องเข้าร่วมถามปากคำนาย ก. ผู้เสียหาย เนื่องจากใน วันที่ 3 สิงหาคม 2552 นาย ก. อายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ ยังไม่เกินสิบแปดปี เป็นต้น

1.4 การนับอายุเด็กให้เริ่มนับแต่วันเกิด หากไม่รู้หรือมีข้อสงสัยเกี่ยวกับอายุของเด็ก ให้ดำเนินการคุ้มครองเด็กไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

1.5 เด็กจะได้รับการคุ้มครองในชั้นสอบสวน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา บัญญัติกำหนดอายุไว้ไม่เกินสิบแปดปีเป็นการเฉพาะ ดังนั้น เมื่อกฎหมายกำหนดไว้แล้ว ต้อง บังคับตามนัยที่บัญญัติไว้ จะนำกรณีอื่น ๆ เช่น ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสมาตีความเพื่อไม่ให้ได้รับการคุ้มครองไม่ได้

1.6 แม่ “เด็ก” ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณา คดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 4 หมายความว่า บุคคลอายุเกินเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ เกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ และ “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบสี่ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่เกินสิบแปด ปีบริบูรณ์ และตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก มาตรา 4 “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส แต่เนื่องจากกฎหมายทั้งสอง ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้ต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อายุเด็กที่จะ ได้รับการคุ้มครองจึงต้องเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ อายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ใช้วิธีการคุ้มครอง

2. ประเภทของเด็กผู้ได้รับการคุ้มครองในชั้นสอบสวน

ประเภทของเด็กผู้ได้รับการคุ้มครองในชั้นสอบสวนมีดังนี้

2.1 ผู้เสียหาย ถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้เสียหายให้
 หมายความร่วมมือให้ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายตามกฎหมาย แต่ทั้งนี้อยู่ภายใต้บังคับว่าต้องมีอายุ
 ไม่เกินสิบแปดปี

2.2 พยาน ความหมายของคำว่า “พยาน”

- (1) ผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริง
- (2) บุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดี
- (3) บุคคลซึ่งจะมาให้ หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวน

คดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการ
 ดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ แต่มิให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน

2.3 ผู้ต้องหา

ผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2) ให้นิยามว่า
 หมายถึง “บุคคลผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิดแต่ยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล”

3. บุคคลที่กฎหมายกำหนดให้เข้าร่วมคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวน

3.1 พนักงานสอบสวน

3.1.1 หมายถึง

- (1) เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน
- (2) อัยการสูงสุด ผู้รักษาการแทนอัยการสูงสุด และพนักงานอัยการ
 สำนักงานอัยการสูงสุด ที่อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนมอบหมาย ในความผิดซึ่งมีโทษตาม
 กฎหมายไทยได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรไทย

(3) อธิบดี รองอธิบดีและผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้มีอำนาจและหน้าที่
 สืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ

ข้อสังเกต พนักงานสอบสวนต้องเป็นเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและ
 หน้าที่ทำการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 และ 19

3.1.2 อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน

พนักงานสอบสวนมีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน ดังนั้น จึงเป็นผู้มี
 หน้าที่หลักในการถามปากคำเด็ก

3.2 นักจิตวิทยา/นักสังคมสงเคราะห์

3.2.1 ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวง อาชีพ มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี มีวุฒิการศึกษาตามที่กำหนด ขึ้นทะเบียนไว้กับ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม เป็นต้น

3.2.2 อำนาจหน้าที่ของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

(1) ก่อนที่จะมีการถามปากคำเด็กที่เป็นผู้เสียหาย พยาน และผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนควรจัดให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ได้พูดคุยกับเด็กเพื่อให้เด็กรู้สึกผ่อนคลายไม่ถูกกดดัน โดยคำนึงถึงสภาพจิตใจเด็กว่ามีความพร้อมที่จะให้ปากคำได้หรือไม่

(2) เพื่อให้การประสานงานในการถามปากคำเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พนักงานสอบสวนอาจกำหนดประเด็นการสอบสวนที่จะถามปากคำเด็ก และนำเข้าหารือกับบุคคลที่เข้าร่วมถามปากคำให้ได้ข้อยุติเสียก่อนก็ได้

(3) ในการถามคำถามต่อเด็กที่เป็นพยาน ผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหา หากนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าคำถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง เช่น ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิต และร่างกาย อันมิใช่ความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อผู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการอาจขอให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะ ตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวนก็ได้ โดยมีให้เด็กได้ยื่นคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้ง โดยไม่มีเหตุอันสมควร

(4) นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ต้องตั้งคำถามตามประเด็นของพนักงานสอบสวนจนครบถ้วนก่อน หากนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ประสงค์จะถามคำถามเพิ่มเติมจึงให้ถามทีหลังและต้องระบุว่าเป็นคำถามของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เมื่อมีคำถามใดที่พนักงานสอบสวนได้แย้งว่าไม่ควรถามให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์หังการถามคำถามนั้น และให้พนักงานสอบสวนบันทึกคำถามที่ไม่ได้ถามดังกล่าวรวมไว้ในสำนวน และเมื่อการสอบสวนสิ้นสุดลงนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์จะต้องลงชื่อร่วมกับพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในเอกสารคำให้การของเด็กในสำนวนการสอบสวน

3.3 ทนายความ

3.3.1 ทนายความที่เข้าร่วมคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวนเป็นทนายความที่ผู้ต้องหาจัดหาเอง หรือเป็นทนายความที่พนักงานสอบสวนจัดหาให้ก็ได้ หากพนักงานสอบสวน

จัดหาให้จะเป็นทนายความอาสา ให้คำปรึกษาและเข้าฟังการสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีอาญาของ
สภาพทนายความจากบัญชีที่กระทรวงยุติธรรม จัดส่งให้ตามลำดับหมายเลขของบัญชีที่จัดไว้สำหรับ
เขตท้องที่นั้น

ในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่มีเหตุอันสมควรที่จะปฏิเสธไม่รับทนายความที่พนักงาน
สอบสวนจัดหาให้หรือไม่มีทนายความในบัญชีเพียงพอที่จะจัดหาได้ ผู้ต้องหาหรือผู้ได้รับมอบหมาย
อาจร้องขอต่อผู้แทนกระทรวงยุติธรรมหรือผู้แทนสภาพทนายความ ให้จัดหาทนายความให้

ทนายความเข้าร่วมคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวนเฉพาะกรณีเด็กเป็นผู้ต้องหา และ
ขณะสอบปากคำเด็กที่เป็นผู้ต้องหาไม่เกิน 18 ปีเท่านั้น

ทนายความเข้าร่วมคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวนทำหน้าที่ทนายความแล้ว ไม่สามารถ
ทำหน้าที่ในฐานะอื่น เช่น บุคคลที่เด็กร้องขอ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ได้อีกในคดีนั้น

3.3.2 อำนาจหน้าที่ของทนายความ

(1) ก่อนเข้าร่วมการถามปากคำผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็ก ทนายความมีสิทธิขอ
พนักงานสอบสวนเพื่อพบผู้ต้องหาเป็นการเฉพาะตัว สอบถามผู้ต้องหา ญาติ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับ
ผู้ต้องหา เพื่อให้เข้าใจความเป็นมา สภาพและสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ของผู้ต้องหาตามสมควร

(2) ทนายความมีหน้าที่ตรวจสอบว่าการให้ถ้อยคำของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาต่อ
พนักงานสอบสวนเป็นไปโดยสมัครใจ ไม่ถูกขู่เข็ญ ล่อลวง ให้สัญญา รางวัล หรือจูงใจอย่างอื่น

(3) ทนายความมีหน้าที่ตรวจสอบว่าได้มีการปฏิบัติต่อเด็กซึ่งเป็นผู้ต้องหา
ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่

(4) ทนายความอาจตั้งคำถามได้ และหากพนักงานสอบสวนเห็นว่าคำถาม
ดังกล่าวเป็นคำถามที่เหมาะสม พนักงานสอบสวนสามารถใช้คำถามนั้นเป็นคำถามในการสอบสวน
ได้โดยให้ทนายความผู้นั้นทำบันทึกรวมไว้ในสำนวน

(5) ทนายความไม่มีหน้าที่ตอบคำถามแทนเด็ก

(6) เมื่อผู้ต้องหาที่เป็นเด็กให้การรับสารภาพโดยสมัครใจ ให้ทนายความมี
หน้าที่ร่วมมือกับพนักงานสอบสวนในการสอบถามรายละเอียดข้อเท็จจริงและพฤติกรรมอื่น ๆ เพื่อ
ประโยชน์ในการดำเนินคดีต่อไป

3.4 บุคคลที่เด็กร้องขอ

3.4.1 พนักงานสอบสวนจะต้องสอบถามเด็กว่า ประสงค์จะร้องขอบุคคลใด โดย
บุคคลที่เด็กร้องขอควรจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับเด็กในฐานะญาติ พี่น้อง เพื่อน ผู้ดูแล ผู้สนิทสนม
คุ้นเคย เมื่อเด็กร้องขอคนใดแล้วให้พนักงานสอบสวนแจ้งไปยังบุคคลดังกล่าว โดยบุคคลที่เด็กร้อง
ขอสามารถเข้าร่วมในการสอบสวนได้ไม่เกิน 1 คน เนื่องจากบุคคลที่เด็กร้องขอหากเข้าร่วมได้

หลายคนก็ไม่ได้ทำให้เด็กอบอุ่น หรือคลายกังวลมากขึ้น กลับอาจทำให้เด็กเกิดความสับสนได้ ดังนั้น แม้กฎหมายจะมีได้กำหนดว่าบุคคลที่เด็กร้องขอเข้าร่วมในการสอบสวนได้ก็คน แต่ตามมติที่ประชุมคณะทำงานพิจารณาร่างโครงการความร่วมมือระหว่างนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการในการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา ครั้งที่ 2/2544 เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2544 ณ สำนักงานอัยการสูงสุด ได้มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติดังกล่าวไว้

3.4.2 อำนาจหน้าที่ของบุคคลที่เด็กร้องขอ

- (1) บุคคลที่เด็กร้องขอมีหน้าที่ทำให้เด็กเกิดอบอุ่นและสบายใจ เพื่อให้เด็กให้การโดยสมัครใจ
- (2) เนื่องจากผู้เสียหายหรือพยานเป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับผู้ต้องหา ดังนั้น บุคคลที่เด็กร้องขอของผู้เสียหายหรือพยาน จะต้องไม่เป็นบุคคลเดียวกันกับบุคคลที่เด็กร้องขอของผู้ต้องหา
- (3) หากบุคคลที่เด็กร้องขอเห็นว่าเด็กไม่ได้ให้การโดยสมัครใจให้บุคคลที่เด็กร้องขอนั้น ทำบันทึกรวมไว้ในสำนวน
- (4) บุคคลที่เด็กร้องขอไม่มีหน้าที่ซักถามประเด็นใด ๆ เกี่ยวกับเด็ก

3.5 พนักงานอัยการ

3.5.1 หมายถึง พนักงานอัยการ ผู้ได้รับมอบหมายจากสำนักงานอัยการสูงสุด ให้เข้าร่วมคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวน และพนักงานอัยการจะเข้าร่วมคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวน ได้เฉพาะคดีที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น

3.5.2 อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ

4. ประเภทคดีที่เด็กจะได้รับการคุ้มครองในชั้นสอบสวน

บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ ซึ่งเป็นเรื่องการ “ถามปากคำ” ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี และนำไปใช้โดยอนุโลมกับการ “จดบันทึกคำร้องทุกข์” ในคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี และการ “สอบสวน” ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีด้วย

4.1 ในกรณีจดบันทึกคำร้องทุกข์ ถามปากคำผู้เสียหาย/พยานและสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

4.1.1 คดีที่กฎหมายบังคับให้ต้องใช้วิธีการพิเศษเพื่อคุ้มครองเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในชั้นสอบสวน ได้แก่

- (1) ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับเพศ (ลักษณะที่ 9 ตั้งแต่ มาตรา 276 – 287) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจาก

การชุลมุนต่อสู้ (ลักษณะ 10 มาตรา 288 ถึงมาตรา 300 เว้นมาตรา 294 มาตรา 299) ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ (เว้นมาตรา 338)

(2) ความผิดตามประมวลกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี

(3) ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ
หมายเหตุ

พระราชบัญญัติว่าด้วยมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และไม่แทนที่กัน

4.1.2 คดีที่ต้องใช้วิธีการพิเศษเพื่อคุ้มครองเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในชั้นสอบสวนเมื่อเด็กร้องขอ ได้แก่ คดีความผิดอื่นนอกจาก ข้อ 4.1.1 ที่มีอัตราโทษจำคุก

4.2 ในกรณีผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีซึ่งตัวบุคคล ได้แก่ คดีทุกประเภท

5. กรณีหรือประเภทของเรื่องที่จะต้องเข้าร่วมคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวน

5.1 การจับกุมตัวผู้ร้องทุกข์ในกรณีเด็กเป็นผู้เสียหายอายุไม่เกินสิบแปดปี

5.1.1 ความหมายของคำว่า “คำร้องทุกข์” หมายความว่า การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ

5.1.2 คำร้องทุกข์นั้นต้องปรากฏชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องทุกข์ ลักษณะแห่งความผิดพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ความผิดนั้นได้กระทำลง ความเสียหายที่ได้รับและชื่อหรือรูปพรรณของผู้กระทำความผิดเท่าที่จะบอกได้

คำร้องทุกข์ที่เป็นหนังสือจะต้องมีวันเดือนปีและลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์

5.1.3 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 124/1 กำหนดให้วิธีการพิเศษ ในมาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม มาบังคับใช้โดยอนุโลมกับการจับกุมตัวผู้ร้องทุกข์ ดังนี้

(1) ใช้กับประเภทคดีตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง

(2) แยกกระทำเป็นส่วนสกัดในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก

(3) มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วย เว้นแต่มีเหตุจำเป็นไม่อาจหาหรือรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคม

สงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการได้ และเด็กไม่ประสงค์จะให้มีหรือรอบุคคลดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ให้ผู้รับคำร้องทุกฉบับที่กเหตุดังกล่าวไว้ในบันทึกคำร้องทุกชุดด้วย

หมายเหตุ

กรณีมีเหตุจำเป็นที่ไม่ต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการจดบันทึกคำร้องทุกชุดจะต้องได้รับความทั้งสองประการว่าเป็นกรณีไม่อาจหาหรือรอนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการได้ และเด็กไม่ประสงค์จะให้มีหรือรอบุคคลดังกล่าวต่อไป ซึ่งกรณีมีเหตุจำเป็นดังกล่าวอาจไม่มีบุคคลทั้งสามคนอยู่ร่วมในการจดบันทึกคำร้องทุกชุดด้วยก็ได้

(1) ในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวน และห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร

(2) ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ รวมทั้งแจ้งให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กทราบถึงสิทธิดังกล่าว

(3) นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการจดบันทึกคำร้องทุกชุดอาจถูกผู้เสียหายซึ่งเป็นเด็กตั้งรังเกียจได้ หากมีกรณีดังกล่าวให้เปลี่ยนตัวผู้นั้น

(4) ในการจดบันทึกคำร้องทุกชุด ถ้าพนักงานสอบสวนไม่ได้ดำเนินการในข้อใดข้างต้น พนักงานอัยการต้องแจ้งพนักงานสอบสวนให้ดำเนินการให้ถูกต้อง หากพนักงานสอบสวนเพิกเฉย ให้ทำบันทึกคัดค้านและไม่ร่วมอยู่ด้วยในการจดบันทึกคำร้องทุกชุดแล้วรายงานในแบบรายงานการเข้าร่วมคุ้มครองเด็กในคดีอาญา อส.คด. 2 พร้อมสำเนาบันทึกคัดค้านเสนอผู้อำนวยการศูนย์อำนาจคุ้มครองเด็กในคดีอาญาทราบ

ข้อสังเกต

(1) เด็กร้องทุกข์ได้เองโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดา และควรให้ร้องทุกข์ให้ครบทุกกรรมความผิด รวมทั้งจะต้องระมัดระวังให้มีถ้อยคำในบันทึกคำร้องทุกชุดดังกล่าว โดยชัดแจ้งว่า “ต้องการให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับโทษ” ด้วย

(2) ถ้าเป็นคำกล่าวโทษ ไม่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 12 ทวิ, 124 และ 124/1 เพราะไม่ใช่คำร้องทุกข์ของผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8

5.2 การถามปากคำผู้เสียหาย/พยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ บัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการไว้ ดังนี้

1. ใช้กับประเภทคดีตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง
2. แยกกระทำเป็นส่วนคดีในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก
3. มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการ ร่วมอยู่ด้วย

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็ก โดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนักคนอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีให้ถือว่าการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กในกรณีดังกล่าวที่ได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย

หมายเหตุ กรณีเข้าข้อยกเว้นในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้นั้น ในการถามปากคำจะต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่เด็กร้องขอ หรือพนักงานอัยการ จำนวนหนึ่งคนอยู่ร่วมในการถามปากคำด้วย

4. ในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวน และห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร

5. ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ รวมทั้งแจ้งให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กทราบถึงสิทธิดังกล่าว

6. นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการจดบันทึกถามปากคำอาจถูกผู้เสียหายซึ่งเป็นเด็กตั้งรังเกียจได้ หากมีกรณีดังกล่าวให้เปลี่ยนตัวผู้นั้น

7. การถามปากคำเด็กให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าว ซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน

8. ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ การถามปากคำผู้เสียหายซึ่งเป็นเด็กหญิง ให้พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นหญิงเป็นผู้สอบสวน เว้นแต่ผู้เสียหายซึ่งเป็นเด็กหญิงนั้นยินยอมหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นและให้บันทึกความยินยอมหรือเหตุจำเป็นนั้นไว้ ทั้งนี้ ผู้เสียหายซึ่งเป็นเด็กหญิงจะขอให้บุคคลใดอยู่ร่วมในการถามปากคำนั้นด้วยก็ได้

9. ในการถามปากคำผู้เสียหาย/พยานที่เป็นเด็ก ถ้าพนักงานสอบสวนไม่ได้ดำเนินการในข้อใดข้างต้น พนักงานอัยการต้องแจ้งพนักงานสอบสวนให้ดำเนินการให้ถูกต้อง หากพนักงานสอบสวนเพิกเฉย ให้ทำบันทึกคัดค้านและไม่ร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำแล้วรายงานในแบบรายงานการเข้าร่วมคุ้มครองเด็กในคดีอาญา อส.คต. 2 พร้อมสำเนาบันทึกคัดค้านเสนอผู้อำนวยการศูนย์อำนาจการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา ทราบ

ข้อสังเกต

(1) ก่อนเริ่มถามปากคำควรตรวจสอบ

1. เครื่องมือเครื่องใช้สำหรับบันทึกภาพและเสียงว่าอยู่ในสภาพใช้งานได้และมีประสิทธิภาพหรือไม่ โดยทดสอบบันทึกและเปิดดู

2. ส่วนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนได้ทำไว้ก่อนแล้ว เพื่อให้ทราบรูปเรื่องโดยสังเขปของคดี ทำให้การถามปากคำมีประเด็นครบถ้วน

(2) สภาพภายในห้องถามปากคำจะต้องมีแสงสว่าง และไม่มีเสียงรบกวนเพียงพอที่จะทำให้สามารถบันทึกภาพและเสียงได้อย่างชัดเจน

(3) พนักงานสอบสวนเป็นผู้ถามปากคำ โดยมีพนักงานอัยการ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ และบุคคลที่เด็กร้องขอ (ถ้ามี) ร่วมอยู่ด้วย

(4) พนักงานสอบสวนจะให้ผู้ให้ถ้อยคำสาบานหรือปฏิญาณตัวเสียก่อนก็ได้ และต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยพยานบุคคล

(5) ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนตักเตือน พูดยุให้ท้อใจหรือใช้กลอุบายอื่น เพื่อป้องกันมิให้บุคคลอื่นใดให้ถ้อยคำ ซึ่งอยากจะให้ด้วยความเต็มใจ

(6) คำถามใด อาจกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง เช่นคำถามที่ว่าเด็กเคยมีเพศสัมพันธ์กับใครมาก่อนหรือไม่ ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยา/นักสังคมสงเคราะห์ เป็นการเฉพาะตามประเด็นนั้น โดยมีให้เด็กได้ยื่นคำถามจากพนักงานสอบสวน รวมทั้งห้ามมิให้บุคคลดังกล่าวถามคำถามซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควรด้วย เช่น เด็กถูกกระทำซ้ำเราหลายครั้ง เด็กได้ให้ปากคำถึงการกระทำที่ถูกกระทำซ้ำเราครั้งแรกอย่างไรแล้ว เมื่อเด็กให้ปากคำถึงการถูกกระทำซ้ำเราครั้งต่อ ๆ มา ก็ไม่ควรถามให้เด็กให้เด็กให้ถ้อยคำในรายละเอียดเกี่ยวกับการถูกกระทำซ้ำเราครั้งหลังอีก เป็นต้น

(7) ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง ตามมาตรา 133 ทวิ วรรคห้า ต้องเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนจริง ๆ และหากไม่ถามปากคำในเวลานั้นจะมีผลกระทบกระเทือนต่อรูปคดีเป็นอย่างยิ่ง เป็นต้นว่า กรณีผู้เสียหายหรือพยานกำลังจะเสียชีวิต หรือคดีกำลังจะขาดอายุความที่มีใช้ เป็นเหตุมาจากความบกพร่องของเจ้าพนักงาน

(8) กรณีที่เด็กไม่ว่าจะอยู่ในฐานะเป็นผู้เสียหาย พยาน หรือผู้ต้องหา หากไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยหรือสามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาอื่นและไม่มีล่าม เช่น ลาว เขมร หรือพม่า ให้พนักงานสอบสวนจัดหาล่ามให้ด้วย รวมทั้งกรณีเด็กสามารถพูดหรือได้ยิน หรือสื่อความหมายได้และไม่มีล่ามภาษามือ ให้พนักงานสอบสวนจัดหาล่ามภาษามือให้ หรือจัดให้ถามตอบ หรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่นที่เห็นสมควร

(9) คำถามที่ซักถามเด็ก ให้พิจารณาองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายเป็นหลักแล้ว ซักถามข้อเท็จจริงรายละเอียดที่เกี่ยวกับการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าได้กระทำผิด วันเวลา และสถานที่ ซึ่งเกิดการกระทำนั้นๆ อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น ตัวการ ผู้สนับสนุน รวมทั้งพยานอื่นๆ ที่ร่วมรู้เห็นการกระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย พยานแวดล้อม หรือแม้แต่บุคคลอื่นที่อาจอยู่ในฐานะรู้เห็นหรือร่วมกระทำความผิด

การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กที่จะให้ได้ข้อเท็จจริงครบถ้วนนั้น ควรถามปากคำให้ได้ข้อเท็จจริงทั้งก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุว่าก่อนเกิดเหตุผู้เสียหายหรือพยานทำอะไรอยู่ที่ไหน ขณะเกิดเหตุรู้เห็นเหตุการณ์ หรือเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์อย่างไร และหลังเกิดเหตุได้ดำเนินการอย่างไร ทั้งนี้โดยคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ ในแต่ละฐานความผิดเพื่อให้การถามปากคำครบถ้วนสมบูรณ์ เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นพนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการจะได้ไม่ต้องส่งสอบสวนเด็กนั้นเพิ่มเติมอีก

ทั้งนี้ การถามปากคำผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในคดีความผิดลักษณะต่าง ๆ ควรมีรายละเอียดตามตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

1. ความผิดเกี่ยวกับเพศ

- (1) อายุของผู้เสียหายหรือพยาน
- (2) ความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องหา ในฐานะเป็นผู้สืบสันดาน ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล ผู้อยู่ในความควบคุมตามหน้าที่ราชการ หรือผู้อยู่ในความปกครอง ในความพิทักษ์ หรือในความอนุบาล หากมีจะเป็นเหตุให้ผู้ต้องหาต้องระวางโทษหนักขึ้น
- (3) ถ้ารู้จักผู้ต้องหาควรจัดให้ดูรูปผู้ต้องหาไปในคราวเดียวกันกับการถามปากคำ
- (4) ถ้าไม่รู้จักผู้ต้องหาควรสอบสวนให้ปรากฏตัวหน้ารูปพรรณ

การแต่งกาย สีเสื้อ กางเกง รองเท้า สวมหมวกปิดบังใบหน้าหรือไม่ หากสวม เป็นหมวกสีอะไร ชนิดใด หากรู้ตัวคนร้ายและตรวจค้นพบหลักฐานดังกล่าว จะได้ให้ผู้เสียหายหรือ พยาน ชี้ยืนยันในโอกาสต่อมา

(5) มีการข่มขู่หรือใช้กำลังประทุษร้ายหรือไม่ อย่างไร

(6) หากได้รับบาดเจ็บได้รับบาดเจ็บอย่างไร รักษาานานเท่าใด

(7) หากมีหรือใช้อาวุธเป็นอาวุธประเภทใด ขนาดเท่าใด

ข้อสังเกต ควรสอบถามข้อเท็จจริงในคดีให้ได้ความชัดเจนว่าเป็นความผิดฐานอนาจารหรือข่มขืนกระทำชำเรา

2. ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

(1) ชนิดและอาวุธที่ใช้, บาดแผลที่ได้รับ, ลักษณะการทำร้าย

(2) ลักษณะของคนร้าย มูลเหตุของการกระทำความผิด และยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิด (ถ้ามี)

3. ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ

(1) ผู้เสียหายร้องทุกข์หรือไม่ และผู้ร้องทุกข์เป็นผู้เสียหายหรือไม่ (เพื่อจะทราบว่ามีกรร้องทุกข์และเป็นการร้องทุกข์ที่ชอบด้วยกฎหมาย)

(2) กรณีพรากผู้เยาว์ ต้องถามให้ได้ความเกี่ยวกับอายุของผู้เยาว์โดยชัดเจน เนื่องจากเป็นองค์ประกอบสำคัญของความผิด

(3) กรณีการกระทำผิดเพื่อการหากำไร หรือนาจาร มีพฤติการณ์อย่างไร

4. ความผิดฐานกรรโชกทรัพย์

(1) มีการข่มขืนใจด้วยวิธีใด อย่างไร

(2) หากมีเหตุฉกรรจ์ สอบให้ปรากฏถึงเหตุดังกล่าว

(3) รายละเอียดเกี่ยวกับ ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน

ฯลฯ

(10) การบันทึกภาพและเสียงห้องถามปากคำเด็ก ควรจำกัดใช้ในกรณีจำเป็นดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น และไม่ควรถูกภาพและเสียงนอกห้องถามปากคำเด็ก เช่น การนำชี้ที่เกิดเหตุ ประกอบคำรับสารภาพไม่ควรบันทึกภาพและเสียงในที่เกิดเหตุ เพียงแต่บันทึกคำรับสารภาพของเด็กในห้องถามปากคำอย่างละเอียดก็เพียงพอแล้ว

(11) กล้องควรจับภาพที่เด็กตั้งแต่เริ่มบันทึกภาพจนจบอย่างต่อเนื่อง

(12) กรณีเด็กไม่ยินยอมให้บันทึกภาพและเสียง ให้ปฏิบัติอย่างมีนวลต่อเด็ก โดยอธิบายและชี้แจงให้เข้าใจและพิจารณาถึงสิทธิส่วนบุคคลของเด็กประกอบ เช่น เด็กไม่ยินยอมให้

บันทึกภาพ ร่องรอยบาดแผลของเด็กตามร่างกายของเด็กในร่มผ้า อาจไม่จำเป็นต้องบันทึกไว้ก็ได้ โดยให้พนักงานสอบสวนบันทึกรายละเอียดลักษณะบาดแผลนี้ไว้ในคำให้การของเด็ก

(13) ภาพและเสียงเมื่อบันทึกแล้วควรร่วมกับสหวิชาชีพอื่นและพนักงานสอบสวน ตรวจสอบให้ปรากฏว่าสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่อง

5.3 ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีชี้ตัวบุคคล

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ตรี บัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการไว้ ดังนี้

1. ใช้กับคดีทุกประเภท
2. จัดในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก
3. สามารถป้องกันมิให้ผู้ถูกชี้ตัวเห็นตัวเด็ก
4. มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงาน

อัยการร่วมอยู่ด้วยในการชี้ตัวบุคคลนั้น เว้นแต่เมื่อมีเหตุจำเป็นไม่อาจหาหรือรอนบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ และเด็กไม่ประสงค์จะให้มิหรือรอนบุคคลดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนบันทึกเหตุผลดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

หมายเหตุ กรณีมีเหตุจำเป็นที่ไม่ต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการชี้ตัวบุคคลใด จะต้องได้ความทั้งสองประการว่าเป็นกรณีไม่อาจหาหรือรอนนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ และเด็กไม่ประสงค์จะให้มิหรือรอนบุคคลดังกล่าวต่อไปซึ่งกรณีดังกล่าวจะขาดนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ หรือพนักงานอัยการ ได้เพียงหนึ่งคนเท่านั้น

5. ในกรณีผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กชี้ตัวบุคคล ถ้าพนักงานสอบสวนไม่ได้ดำเนินการในข้อใดข้างต้น พนักงานอัยการต้องแจ้งพนักงานสอบสวนให้ดำเนินการให้ถูกต้อง หากพนักงานสอบสวนเพิกเฉย ให้ทำบันทึกคัดค้านและไม่ร่วมอยู่ด้วยในการชี้ตัวบุคคลแล้วรายงานในแบบรายงานการเข้าร่วมคุ้มครองเด็กในคดีอาญา อส.คด.2 พร้อมสำเนาบันทึกคัดค้านเสนอผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญาทราบ

ข้อสังเกต

(1) ห้องชี้ตัว ควรมิกระจกมองด้านเดียวกัน ให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กมองผ่านเห็นบุคคลที่จะถูกชี้ตัวได้ โดยผู้ถูกชี้ตัวไม่สามารถมองเห็นตัวเด็ก

(2) ภายในห้องชี้ตัวต้องมีแสงสว่างเพียงพอที่จะเห็นผู้ถูกชี้ตัวได้อย่างชัดเจน

(3) ผู้ถูกชี้ตัว ยื่นปะปนกันโดยมีเพศ อายุ รูปร่าง ขนาด และการแต่งกายคล้ายคลึงกันเป็นแถว ไม่น้อยกว่า 5 คน และทำการชี้ตัวไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง โดยสลับตำแหน่งผู้ถูกชี้ตัว

(4) การสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับตำหนิรูปพรรณของผู้กระทำผิดหรือผู้ถูกกล่าวหาเพื่อร่างภาพผู้กระทำผิด เพื่อประโยชน์ในการสอบสวน แม้จะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนแต่ก็ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายที่จะต้องใช่วิธีการคุ้มครอง

(5) การทำบันทึกซึ่งรูปภาพผู้กระทำผิด ซึ่งเกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ และรับรองแผนที่เกิดเหตุรับรองภาพและเสียงที่บันทึกด้วยโทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือรับรองเอกสารอื่น ๆ เช่น บัญชีของกลาง รายงานการตรวจชันสูตรบาดแผลของแพทย์ เป็นต้น ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายให้ใช่วิธีการคุ้มครอง เว้นแต่มีการถามปากคำประกอบด้วยจึงจะต้องใช่วิธีการคุ้มครอง

(6) ในกรณีที่เด็กไม่ยินยอมชี้ตัวบุคคล หรือซึ่งรูปภาพผู้กระทำผิด ฯลฯ โดยมีการซักถามและเด็กให้ถ้อยคำด้วย ต้องใช่วิธีการคุ้มครอง เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของการถามปากคำในชั้นสอบสวน

(7) กรณีชี้ตัวผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ไม่ต้องใช่วิธีการคุ้มครอง เพียงแต่จัดให้มีการชี้ตัวในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและสามารถป้องกันมิให้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กเห็นตัวบุคคลที่จะทำการชี้ตัวเท่านั้น เว้นแต่ กรณีที่ผู้จะทำการชี้ตัวเป็นเด็กในฐานะผู้เสียหายหรือพยานเท่านั้นที่จะต้องใช่วิธีคุ้มครอง

5.4 การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2 ให้นำบทบัญญัติ ในมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับ โดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ดังนี้

1. ใช้กับประเภทคดีตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง

2. ก่อนถามคำให้การ ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการ

(1) แจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำผิด

(2) แจ้งข้อหาให้ทราบซึ่งต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าได้กระทำผิดตามข้อหา

(3) ถามผู้ต้องหามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐ (พนักงานสอบสวน) จัดหาทนายความให้

(4) แจ้งให้ทราบถึงสิทธิของผู้ต้องหาดังต่อไปนี้

1. ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

2. จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าให้การ ถ้อยคำที่ให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

3. ในการถามคำถามให้การ พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการ
(1) แยกกระทำเป็นสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็ก
(2) มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วย

เว้นแต่ ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามคำถามให้ผู้ต้องหาพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนถามคำถามโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนักคนอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีให้ถือว่าการถามคำถามให้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กในกรณีดังกล่าวที่ได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย

หมายเหตุ กรณีเข้าข้อยกเว้นในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามคำถามให้ผู้ต้องหาพร้อมกันได้ นั้น ในการถามปากคำจะต้องมีนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่เด็กร้องขอ หรือพนักงานอัยการจำนวนหนึ่งคนอยู่ร่วมในการถามปากคำด้วย

4. ในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามคำถามให้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบต่อจิตใจผู้ต้องหาที่เป็นเด็กคนนั้นอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวน และห้ามมิให้ถามผู้ต้องหาที่เป็นเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้ง โดยไม่มีเหตุอันสมควร

5. ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ รวมทั้งแจ้งให้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กทราบถึงสิทธิดังกล่าว

6. นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการถามคำถามให้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอาจถูกผู้ต้องหาที่เป็นเด็กนั้นตั้งรังเกียจได้ หากมีกรณีดังกล่าวให้เปลี่ยนตัวผู้นั้น

7. การถามคำถามให้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามคำถามดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน

8. ในการถามปากคำผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก ถ้าพนักงานสอบสวนไม่ได้ดำเนินการในข้อใดข้างต้นพนักงานอัยการต้องแจ้งพนักงานสอบสวนให้ดำเนินการให้ถูกต้อง หากพนักงานสอบสวนเพิกเฉยให้ทำบันทึกคัดค้านและไม่ร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำแล้วรายงานในแบบรายงานการเข้าร่วมคุ้มครองเด็กในคดีอาญา อส.คด.2 พร้อมสำเนาทันทีคัดค้านเสนอผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญาทราบ

ข้อสังเกต

(1) ในกรณีจัดหาทนายความให้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และให้ทนายความที่รัฐจัดหาให้ได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

เมื่อได้จัดหาทนายความให้แล้ว ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน หากทนายความไม่อาจมาพบผู้ต้องหาได้ โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้พนักงานสอบสวนทราบหรือแจ้ง แต่ไม่มาพบผู้ต้องหาภายในเวลาอันสมควร ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนผู้ต้องหาไปได้โดยไม่ต้องรอทนายความ แต่พนักงานสอบสวนต้องบันทึกเหตุอันไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

(2) กรณีมีข้อสงสัยเกี่ยวกับอายุของผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก ให้ดำเนินการเช่นเดียวกับกรณีผู้เสียหายและพยาน

(3) ในการถามคำให้การผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเกียรติ หลอกลวง ทรมาน หรือใช้กำลังบังคับหรือกระทำโดยมิชอบด้วยประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหา

(4) เด็กที่เป็นผู้ต้องหาไม่ยินยอมให้บันทึกภาพหรือถ่ายวิดีโอเทปไม่ได้ เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2 บัญญัติให้นำมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับ โดยอนุโลม กล่าวคือ ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าว ซึ่งสามารถนำออกมาถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยานหลักฐาน

(5) ในคดีที่เปรียบเทียบได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 และ 38 แล้วแต่กรณี พนักงานสอบสวนมีอำนาจเปรียบเทียบผู้ต้องหาที่เป็นเด็กได้โดยไม่ต้องใช้วิธีการคุ้มครอง

5.5 การกรอกข้อความในเอกสารประกอบการเข้าร่วมคุ้มครองเด็กในคดีอาญา

1. กรอกข้อความให้ครบถ้วนทุกช่อง
2. ในช่องรายละเอียดเกี่ยวกับคำร้องทุกข์ คำให้การ หรือการชี้ตัวให้กรอกข้อความเพียงพอที่จะทราบว่าข้อเท็จจริงในคำร้องทุกข์ คำให้การ หรือการชี้ตัว มีอย่างไร โดยไม่

จำเป็นต้องกรอกข้อความทั้งหมด แต่ทั้งนี้ ในบันทึกคำร้องทุกข์ คำให้การ หรือการชี้ตัว จะต้องมีการละเอียดครบถ้วน

2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการค้นคว้าแบบอิสระเกี่ยวกับระบบการจัดการความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพในการสอบสวน คดีเด็กและเยาวชน จะได้ ศึกษาวิจัยงานสอบสวนคดีเด็กของพนักงานอัยการ โดยมีหลักการตามกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง แนวทางปฏิบัติ และเอกสารรายงานการประชุมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ดังต่อไปนี้

1. กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550⁴

มาตรา 40 (6) ได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิ ในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้ (6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ หรือผู้ทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับการคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และบุคคลที่ได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม ในคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางเพศ”

เป็นการกำหนดสิทธิเด็กในกฎหมายรัฐธรรมนูญให้ปฏิบัติให้เหมาะสมไว้ กฎหมายอื่นจะบัญญัติที่ผิดจากนี้ไม่ได้

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁵

มาตรา 124/1 “ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การจดบันทึกคำร้องทุกข์ในคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็น ไม่อาจหาหรือรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์บุคคลที่เด็ก ร้องขอ และพนักงานอัยการได้และเด็กไม่ประสงค์จะให้มีหรือรอบุคคลดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ ให้ผู้รับคำร้องทุกข์ตามมาตรา 123 หรือมาตรา 124 แล้วแต่กรณี บันทึกเหตุดังกล่าวไว้ในบันทึกคำร้องทุกข์ด้วย”

ตามมาตรา 124 เดิมเป็นการร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่ร้องหรือเหนือพนักงานสอบสวน และเป็นผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมาย ไม่ใช่เป็นเรื่องพนักงานสอบสวน ดังนั้นเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายที่เป็นเด็ก จึงได้แก้ไขให้มีความหมายครอบคลุมทั้งกรณีตามมาตรา 123 และมาตรา 124 ด้วย โดยยกเลิก มาตรา 124 วรรคสี่ และเพิ่มมาตรา 124/1 เพื่อกำหนดให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้กรณีการจดคำร้องทุกข์ผู้เสียหายที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี กำหนดให้

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 100 ก หน้า 1 ลงวันที่ 28 ธันวาคม 2550

มีสหวิชาชีพเข้าร่วม แต่ก็ประสบปัญหาเรื่องของเวลาและความพร้อม จึงได้แก้ไขโดยบัญญัติให้แต่คดีที่เด็กประสงค์จะร้องทุกข์ก็จัดสหวิชาชีพให้ หากไม่ประสงค์ก็ให้ดำเนินการไปได้เลย

มาตรา 133 ทวิ “ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการข่มขืนต่อสูั ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรร โชก ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุ ไม่เกินสิบแปดปี ให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำเป็นส่วนสดในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้น และในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรงให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้ง โดยไม่มีเหตุอันสมควร”

มาตรานี้กำหนดความผิดที่มีผลกระทบต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ทำให้เด็กเกิดความหวาดกลัวและต้องการให้มีการถามปากคำ โดยวิธีการพิเศษ เพื่อคุ้มครองการกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กในการถามซ้ำซ้อนหลายครั้ง บางคำถามที่จะกระทบจิตใจเด็ก ก็ให้ถามผ่านนักสังคมสงเคราะห์

มาตรา 133 ทริ “ในกรณีที่พนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องจัดให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีชี้ตัวบุคคลใด ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการชี้ตัวบุคคลในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและสามารถป้องกันมิให้บุคคลซึ่งจะถูกชี้ตัวนั้นเห็นตัวเด็ก โดยให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการชี้ตัวบุคคลนั้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็นไม่อาจหาหรือรอบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้และเด็กไม่ประสงค์จะให้มิหรือรอบุคคลดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนบันทึกเหตุดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย”

เป็นบทบัญญัติเรื่องการชี้ตัวที่จะต้องใช่วิธีการคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะ กรณีชี้ตัวผู้ต้องหาที่เป็นเด็กไม่จำเป็นต้องมีสหวิชาชีพ ต่างจากกรณีผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กชี้ตัวบุคคลซึ่งมีผลกระทบโดยตรง จำเป็นต้องใช่วิธีการคุ้มครองพิเศษต้องมีทีมสหวิชาชีพร่วมอยู่ด้วย ทางปฏิบัติพบปัญหาเรื่องของเวลาและความพร้อมเช่นเดียวกับการจัดบันทึกคำร้องทุกข์

มาตรา 134/2 “ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี”

ในทางปฏิบัติมีแต่เฉพาะกรณีเด็กที่เป็นผู้ต้องหาถูกชี้ตัว จึงนำไปบัญญัติในเรื่องการชี้ตัว โดยเฉพาะ (มาตรา 133 ตรี วรรคสอง) แต่ไม่ปรากฏว่ามีกรณีผู้ต้องหาที่เป็นเด็กชี้ตัว บุคคลสถานะของเด็กในกระบวนการนี้จะเปลี่ยนเป็นผู้เสียหายหรือพยานไปทันที จึงไม่บัญญัติไว้ให้นำมาตรา 133 ตรี มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหา

3. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553⁶

มาตรา 77 (2) “ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยว่าเด็กไม่ได้กระทำความผิดตามที่กล่าวหา หรือพยานหลักฐานรับฟังไม่ได้ว่าเด็กกระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือองค์การซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย หรือพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วแต่กรณีทราบในโอกาสแรกที่กระทำได้ แต่ต้องภายในเวลาไม่เกิน 15 วัน นับแต่วันที่ทราบความเห็นของพนักงานอัยการ”

มาตรา 77 (3) “หากพนักงานอัยการเห็นว่าเด็กนั้นได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา ให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็ก ไปยังพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กในโอกาสแรกที่กระทำได้ แต่ต้องภายในเวลาไม่เกิน 15 วัน นับแต่วันที่ได้ทราบความเห็นของพนักงานอัยการ เพื่อให้ดำเนินการตามกฎหมาย”

กรณีตามมาตรา 77 (2) และ (3) เป็นการทำความเห็นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ ในการพิจารณาพยานหลักฐาน เพื่อดำเนินการตามกฎหมาย

มาตรา 78 “เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิด ตามมาตรา 69 (1) หรือกรณีเด็กหรือเยาวชนปรากฏตัวอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวน ตามมาตรา 70 (1) ให้พนักงานสอบสวนรีบดำเนินการสอบสวน และส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ให้ทันภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนถูกจับกุม หรือปรากฏตัวต่อพนักงานสอบสวน แล้วแต่กรณี”

เป็นกรณีเด็กมาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนรีบดำเนินการ ส่งสำนวนให้พนักงานอัยการฟ้องให้ทันภายใน 30 วัน นับแต่จับหรือปรากฏตัว

มาตรา 80 “ห้ามมิให้พนักงานอัยการฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 78 เว้นแต่จะได้รับการอนุญาตจากอัยการสูงสุด”

⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนที่ 72 A หน้า 12 ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน 2553

กรณีควบคุมผู้ต้องหาที่เป็นเด็กเกินกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนด หากจะฟ้องต้องได้รับอนุญาตจากอัยการสูงสุด

มาตรา 86 วรรคสอง “เมื่อพนักงานอัยการได้รับแผนบำบัดฟื้นฟู และความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจตามวรรคหนึ่งแล้ว ถ้าพนักงานอัยการไม่เห็นชอบด้วยกับแผนบำบัดฟื้นฟูให้สั่งแก้ไขแผนการบำบัดฟื้นฟู หรือสั่งดำเนินการต่อไป และหากพนักงานอัยการเห็นว่าแผนบำบัดฟื้นฟูได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชน ให้ดำเนินการตามแผนบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวทันที พร้อมทั้งรายงานให้ศาลทราบ”

กรณีพนักงานอัยการไม่เห็นด้วยกับแผนบำบัดฟื้นฟู ก็สั่งให้แก้ไข หากเห็นชอบก็ให้ดำเนินการตามแผนต่อไป

มาตรา 88 วรรคสอง “เมื่อได้มีการปฏิบัติตามแผนบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้วให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานให้พนักงานอัยการทราบ หากพนักงานอัยการเห็นชอบให้มีคำสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุด และสิทธิภาคีอาญาฟ้องร้องระงับ ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีส่วนตัวให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานคำสั่งไม่ฟ้องไปให้ศาลทราบ”

เมื่อผู้ต้องหาได้ปฏิบัติตามแผนครบถ้วน พนักงานอัยการจะมีคำสั่งไม่ฟ้อง สิทธิภาคีอาญาฟ้องระงับไป

4. กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานอัยการสูงสุด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 ข้อ 13⁷ กำหนดให้สำนักงานคดีอาญา และสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายอำนวยการความยุติธรรมชั้นสอบสวน มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนทั้งปวง ในการดำเนินงานคุ้มครองเด็กในคดีอาญาของศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญากรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการแบ่งความดูแลรับผิดชอบในแต่ละสำนักงานให้ชัดเจน ง่ายต่อการประสานงานติดต่อกัน

5. ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา พ.ศ. 2543⁸ เป็นการกำหนดให้จัดตั้งศูนย์คุ้มครองเด็กในคดีอาญาขึ้นในกรุงเทพมหานคร มีหน้าที่ดำเนินการจัดทำบัญชีรายชื่อพนักงานอัยการผู้ที่มีหน้าที่เข้าร่วมในการคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวน โดยในกรุงเทพมหานครให้เสนออัยการสูงสุดหรือผู้ที่อัยการสูงสุดมอบหมายเพื่อออกคำสั่งแล้วแจ้งให้พนักงานอัยการทราบล่วงหน้า โดยมีอธิบดีอัยการ สำนักงานคดีอาญา เป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ และอัยการพิเศษฝ่ายอำนวยการความยุติธรรมชั้นสอบสวน เป็นเลขานุการศูนย์ เป็นการกำหนดตัวผู้รับผิดชอบ

⁷ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานอัยการสูงสุด (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2549 ข้อ 13

⁸ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา พ.ศ. 2543 ลงวันที่ 2 สิงหาคม 2543

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งได้ศึกษาวิจัยลักษณะงานกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน บทบาทพนักงานอัยการในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ศึกษาถึงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและอุปสรรคตามหัวข้อการค้นคว้าแบบอิสระนี้ ที่มีผู้ศึกษาวิจัยไว้แล้วมาทำการศึกษา เพื่อตรวจสอบว่างานวิจัยดังกล่าวสามารถแก้ปัญหาได้จริงหรือไม่ เพราะเหตุใด และเพื่อเป็นแนวทางในการเสนอทางแก้ปัญหา นอกจากนั้นยังได้นำตัวอย่างของกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริง แล้วนำทฤษฎีการจัดการความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาแนะนำเสนอเพื่อเป็นแนวทางและเป็น ข้อเสนอแนะได้ว่า ทฤษฎีการจัดการความรู้ที่ผู้ศึกษาได้นำมาประยุกต์ใช้นั้น สามารถนำมาใช้และได้ผลจริง

2.4.1 วิทยานิพนธ์เรื่อง บทบาทพนักงานอัยการที่มีต่อการเข้าร่วมสอบสวนเด็กในคดีอาญา⁹ ระบบการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทยนั้น พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนโดยอิสระและเด็ดขาดปราศจากการตรวจสอบ พนักงานอัยการซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการสั่งคดีและว่าความในศาลมิได้รู้เห็นในการดำเนินการของพนักงานสอบสวน การนำเสนอคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเป็นข้อเท็จจริงที่ได้จากสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนจัดทำขึ้น หากข้อเท็จจริงในสำนวนการสอบสวนคลาดเคลื่อน การเสนอข้อเท็จจริงในคดีต่อศาลของพนักงานอัยการก็คลาดเคลื่อนตามไปด้วย

วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการดำเนินคดีอาญา คือ การหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษประเทศต่าง ๆ จึงพยายามกำหนดให้มีองค์กรที่ทำหน้าที่หาตัวผู้กระทำความผิดโดยการกำหนดอำนาจหน้าที่ตลอดจนการควบคุมการใช้อำนาจขององค์กรให้เหมาะสม สำหรับประเทศไทยนั้นได้แยกขั้นตอนก่อนฟ้องคดีอาญาออกเป็น 2 ส่วน เด็ดขาดจากกัน คือ

- 1) ขั้นตอนการสอบสวน ดำเนินการโดยองค์กรตำรวจ
- 2) ขั้นตอนการฟ้องร้อง ดำเนินการโดยองค์กรอัยการ

แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยจะได้รับแบบอย่างมาจากวิธีพิจารณาความอาญาของภาคพื้นยุโรป มีเพียงอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรค 2 (ก) เท่านั้น พนักงานอัยการจะต้องใช้ดุลพินิจในเบื้องต้นก่อนจะนำคดีขึ้นสู่ศาลหรือไม่ การที่พนักงานอัยการเข้าไปมีส่วนในการสอบสวนตั้งแต่คดีอาญาเกิดขึ้นและเริ่มมีการสอบสวนย่อมทำ

⁹ โดยพรรณพิไล พาหุสัจจะลักษณ์ วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, <http://dcms.lib.ru.ac.th/search.nsp>

ให้เกิดความรอบคอบ หรือทำให้มีความผิดพลาดในคติน้อยลง ทั้งสอดคล้องกับหลักอัยการสากลที่หลายประเทศส่วนใหญ่ให้การยอมรับและถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันดังเช่นประเทศฝรั่งเศส การค้นหาความจริงในคดี เฉพาะอย่างยิ่งคืออาญาที่เด็กมีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าเด็กนั้นจะอยู่ในฐานะเป็นผู้เสียหาย พยาน หรือผู้ต้องหา ก็ตาม เป็นคดีที่ต้องให้ความสำคัญและคุ้มครองเป็นพิเศษ

เนื่องจากพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีเจตนารมณ์มุ่งปรับปรุงกระบวนการสอบสวนและขั้นตอนการดำเนินคดีเพื่อคุ้มครองสิทธิเด็ก จึงกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน อันได้แก่ พนักงานอัยการ ทนายจำเลย นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ และบุคคลที่เด็กร้องขอให้มีส่วนร่วมในการสอบสวน ทั้งนี้ โดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือ ช่วยเหลือเด็กให้พ้นจากการกระทำด้วยความรุนแรง และคุ้มครองสิทธิเด็ก ให้ได้รับการดูแลที่เหมาะสมและเป็นธรรมด้วย กล่าวคือ กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการ “เข้าร่วมในการถามปากคำเด็ก” ซึ่งในทางปฏิบัติพนักงานอัยการมีบทบาทเพียงเข้าร่วมในการถามปากคำเด็ก โดยการดำเนินการของพนักงานสอบสวนเท่านั้น มิได้มีบทบาทเข้าร่วมสอบสวนในเนื้อหาของการสอบสวนด้วย ซึ่งยังไม่อาจอำนวยความสะดวกและคุ้มครองสิทธิเด็กได้อย่างเต็มที่

ประเภทของคดีที่จะได้รับความคุ้มครอง ควรมุ่งเน้นคดีที่มีผลต่อตัวเด็กโดยตรง และกำหนดบทบาทของพนักงานอัยการในการเข้าร่วมการสอบสวนคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กให้ชัดเจนว่าพนักงานอัยการอยู่ในฐานะเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน ยกเลิกการนำวิธีการสอบสวนปากคำเด็กมาใช้ในการจดบันทึกคำร้องทุกข์ เพราะสร้างความยุ่งยากแก่ผู้ร้องทุกข์เอง ไม่สามารถร้องทุกข์ได้ทันทีที่กำหนดให้พนักงานอัยการเป็นผู้เก็บรักษาสำนวนเทปที่บันทึกการสอบปากคำเด็กไว้

จัดพนักงานอัยการที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการเข้าร่วมสอบสวนคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กขึ้น โดยเฉพาะ เพื่อลดปัญหาปริมาณงานที่มากเกินไปจนส่งผลกระทบต่องานประจำ

ควรมีการรณรงค์ ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเด็กแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พนักงานสอบสวน ทนายความ พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนผู้พิพากษา

รัฐควรให้การสนับสนุนในเรื่องงบประมาณสำหรับการจัดซื้อเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอบสวนคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

2.4.2 วิทยานิพนธ์เรื่อง กรณีการคุ้มครองสิทธิเด็ก ระหว่างสอบสวนคดีอาญาชั้นสอบสวน (ตำรวจ)¹⁰

การคุ้มครองสิทธิเด็ก คือ ให้ความคุ้มครองแก่เด็กที่เป็นเหยื่ออาชญากรรม เด็กที่เป็นพยานในคดีอาญา และเด็กที่เป็นผู้กระทำความผิดทางอาญาให้ดีที่สุด กรณีที่เด็กตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดทางเพศ หรือการถูกทำร้ายในด้านต่าง ๆ มีผลกระทบต่อสภาพจิตใจและอารมณ์ของเด็กอย่างรุนแรง

แต่การสอบสวนคดีอาญาในปัจจุบัน ไม่ได้สนใจในประเด็นเกี่ยวกับเด็กเหล่านี้ แต่ให้ความสนใจกับวิธีการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดทางอาญามาลงโทษให้ได้เท่านั้น ยังไม่มีหน่วยงานใดให้ความสนใจมากนัก ประกอบกับหลักการดำเนินคดีอาญานั้น ให้ความสนใจในการดำเนินคดีต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยเพียงด้านเดียว โดยไม่คำนึงถึงสภาวะหรือสวัสดิภาพของเด็กที่เป็นผู้เสียหาย พยาน หรือผู้กระทำความผิดเลย นอกจากนั้นการสอบสวนของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่ได้จัดอบรมให้พนักงานสอบสวน เพื่อให้มีความชำนาญในการสอบสวนเด็กในคดีอาญา

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด และกรมประชาสัมพันธ์ หรือกระทรวงสาธารณสุข ขาดความพร้อมทั้งในด้านการฝึกอบรมบุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการคุ้มครองสิทธิเด็กในคดีอาญาอย่างแท้จริง ขาดแคลนเงินงบประมาณเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิเด็ก ขาดแคลนบุคลากรที่จะทำหน้าที่เป็นนัก สังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยา ฯลฯ

การที่ประเทศไทยได้มีการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้มีกระบวนการสอบสวนและสืบพยานเด็กให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อ 12 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 และบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนยังไม่สามารถบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ ให้มีประสิทธิภาพ และให้ความคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ดังนั้นควรกำหนดวิธีการปฏิบัติ ให้พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ สามารถใช้ดุลพินิจในการถามปากคำเด็กในชั้นสอบสวน เพื่อให้เหมาะสมกับเด็ก แก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เพื่อให้ใช้วิธีการสอบสวนคดีอาญาสำหรับเด็กเฉพาะในคดีบางประเภทเท่านั้น สมควรให้ความคุ้มครองแก่เด็กตามมาตรการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้เฉพาะในคดีอุกฉกรรจ์ หรือคดีที่เด็กได้รับความเสียหายอย่างหนักหรือในคดีที่มีข้อยุ่งยากซับซ้อน ไม่ควรที่จะต้องเข้าไปคุ้มครองเด็กในทุกคดี

¹⁰ โดยทัศนัย พริ้งพิบูลย์ วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ,<http://dcms.lib.ru.ac.th/search.nsp>

ก่อนทำการบันทึกภาพและเสียงพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และทนายความ
จะต้องสรุปประเด็นปัญหาเกี่ยวกับคดีให้นักสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยาทราบถึงข้อมูล
เบื้องต้น เพื่อประโยชน์ในการซักถามเด็ก เสร็จการสอบสวนเด็กแล้ว ผู้ร่วมรับฟังการสอบสวนเด็ก
ในคดีอาญาต้องลงลายมือชื่อบนม้วนเทป

รัฐต้องจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดทำห้องสอบสวนเด็กในคดีอาญาอย่างเป็น
สัดส่วนและเป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved